

Mokslinė konferencija
Viešojo intereso sampratos apibrėžties beiškant

Egidijus Krivka

VIEŠASIS INTERESAS IR NUOSAVYBĖS TEISIŲ ATKŪRIMAS: INTERESŲ
KOLIZIJOS, PRIORITETAI, DERINIMAS IR PUSIAUSVYROS PAIEŠKOS

Pranešimo tezės

Apibendrinant teisės doktrinoje išsakytas mintis galima išskirti kai kurias *viešojo intereso svarbą* nuosavybės teisių atkūrimo srityje lemiančias savybes: 1) pripažįstama, kad, be privačių interesų, egzistuoja ir viešasis interesas į nuosavybės teisių atkūrimą, jei šiuo procesu siekiama platesnių socialinių tikslų, nei vien tik grąžinti nuosavybę nukentėjusiems asmenims; 2) viešasis interesas, kaip nuosavybės teisių atkūrimo akstinas, siejamas su tokiomis vertybėmis kaip demokratija, teisės viršenybė, visuomenės teisingumo jausmai, atkuriamojo arba paskirstomojo teisingumo įgyvendinimas, istorinių skriaudų atlyginimas; 3) esant tiek ribotai, tiek visiškai restitucijai, leidžiami ir konstituciškai pateisinami privačių interesų ribojimai, jei jie siejami su viešuoju interesu; restituciją gali riboti (atidėti) gyvybiškai svarbūs viešieji interesai, kurie, be kita ko, gali būti siejami su valstybių prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų vykdymu žmogaus teisių apsaugos srityje.

Viešojo intereso svarbą ir pirmenybę prieš privačius buvusių savininkų interesus lemia objektyvus būtinumas. Konstitucinis Teismas, vertindamas Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymo konstitucingumą, nurodė, kad žemės grąžinimą ar negrąžinimą natūra turi lemti realus ir pagrįstas visuomenės poreikis konkrečiai žemei. Dėl šios priežasties Nuosavybės teisių atkūrimo įstatyme gana smulkiai aprašyti valstybės išperkami visuomeniniams poreikiams tenkinti reikalingi nuosavybės teisių objektai.

Užsienyje, kaip ir Lietuvoje, restituciją reguliuojančioje pozityviojoje teisėje viešasis interesas naudojamas kaip nuosavybės teisių atkūrimą ribojantis kriterijus, tačiau įstatymų leidėjo požiūris į viešojo intereso *reikšmę* restitucijos procese gali kisti. Įvairios šios srities teisėkūros iniciatyvos susijusios su tuo, kad teisė į nuosavybės teisių restituciją, keičiantis politiniam režimui valstybėje, nelaikoma prigimtinė žmogaus teise, todėl ir įstatymų leidėjai skirtingose valstybėse naudojami labai plačia diskrecija. Nuosavybės teisių atkūrimas teisiškai yra viena iš sudėtingiausių, o politiškai – prieštaringiausių – problemų, todėl viename

valstybės vystymosi etape viešasis interesas gali būti laikomas *svaresniu* už privačius interesus natūra atkurti nuosavybės teises, kitame etape aukščiau iškeliami privatūs interesai.

Įvairiais lygiais svarstant nuosavybės teisių atkūrimo klausimus ypač išryškėdavo atskirų visuomenės grupių *interesų sankirtos* problemos. Pokomunistinio laikotarpio valstybių įstatymų leidėjams teko atsižvelgti ne tik į objektyvius nuo nacionalizacijos momento įvykusius pokyčius, bet ir derinti įvairių socialinių grupių interesus. Tai lemdavo, kad pozityviojoje teisėje paprastai buvo nustatoma ribota restitucija. Vienas iš principinių klausimų, sprendžiant *interesų derinimo* problemas, buvo klausimas dėl restitucijos būdo – gražinti turtą natūra ar kitaip kompensuoti prarastas nuosavybės teises. Manoma, kad tikslas užtikrinti kuo greitesnę ekonomikos transformaciją ir privatizaciją gali pagrįsti visuomenės interesų *viršenybę* prieš privačius interesus visiškai atkurti neteisėtos nacionalizacijos būdu pažeistas nuosavybės teises.

Europos valstybių konstitucinių teismų jurisprudencijoje taip pat galima išvelgti viešojo ir privačių *interesų pusiausvyros* paieškas, atrasti *prioriteto* viešajam interesui teikimo argumentus, remiantis naudos valstybės ekonomikai ir visuomenei kriterijais. Įdomu, kad nė vienas iš Europos konstitucinių teismų nepateikė teisinių argumentų, kad neteisėtai nacionalizuotą nuosavybę visais atvejais būtų privalu sugražinti natūra. Pavyzdžiui, 1990 m. Vokietijos Federacinės Respublikos ir Vokietijos Demokratinės Respublikos bendrai priimtoje rezoliucijoje nuosavybės klausimais pabrėžtas būtinumas rasti socialiai priimtina konkuruojančių interesų *pusiausvyrą*, atsižvelgiant į teisinio aiškumo ir tikrumo poreikius bei būtinumą saugoti nuosavybės teises. Po to Vokietijos Federacinis Konstitucinis Teismas konstatavo, kad kompensavimas įgyvendinant restitucijos teisę yra grindžiamas ne teise į nuosavybę, bet sąžiningumo, teisingumo ir socialinės gerovės valstybės principais, o tai reiškė, kad valstybė neturi konstitucinės pareigos išmokėti visą kompensaciją už ankstesnės valdžios neteisėtos nacionalizacijos būdu paimtą turtą.

Lietuvoje, kaip ir kitose pokomunistinėse Europos šalyse, nuosavybės teisių atkūrimo procesas grindžiamas *kompromisų* paieškomis – *derinami* privatūs buvusių savininkų ir visos visuomenės interesai. Teisės doktrinoje laikomasi požiūrio, kad nekilnojamojo turto išpirkimą iš buvusių jo savininkų turėtų lemti visuomenės poreikio *dominavimas* privataus asmens intereso atžvilgiu. Be to, nuosavybės teisių restitucija neturėtų vykti taip, kad ji taptų nepakeliama finansine ar kitokia našta visuomenei, stabdytų jos socialinį ir ekonominį vystymąsi.

Nustatant nuosavybės teisių atkūrimo tvarką ir sąlygas, įstatymų leidėjo diskrecija turi tam tikras ribas. Žinoma, įstatymuose turėtų būti ieškoma teisingos ir protingos šių interesų *pusiausvyros*, laikomasi proporcingumo principo. Viešojo intereso *pirmenybę*, įvertinant

ekonominius ir socialinius pokyčius, įvykusius nuo prievartinės neteisėtos nacionalizacijos, pagrindžia objektyvios aplinkybės, atskirų nuosavybės objektų specialus statusas, ypatinga jų reikšmė ir svarba visuomenei, socialiai svarbūs tikslai, gamtinės aplinkos saugumas.] [Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymas nustato aiškiai apibrėžtas, konkrečias sąlygas, kurioms esant žemė, miškai, vandens telkiniai, ūkinės komercinės paskirties pastatai, gyvenamieji namai, butai nėra gražinami, bet valstybės išperkami. Šios Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymo nuostatos išreiškia visuomenės poreikių objektus ir jas galima traktuoti kaip *prioriteto* teikimo viešajam interesui atvejus. Vieni išpirkimo atvejai, atsižvelgiant į išperkamų objektų specialų statusą, ypatingą jų reikšmę visuomenei, rodo, kad įstatymų leidėjas *pirmenybę* suteikė viešajam interesui, pvz., jei žemė yra valstybinių rezervatų teritorijoje. Kiti išpirkimo atvejai rodo įstatymų leidėjo siekius *suderinti* kelių socialinių grupių priešingus interesus, pvz., žemė išperkama, jeigu ji užimta sodininkų bendrijų sodų, arba jeigu piliečiai nesutinka su įstatymo reikalavimu išnuomoti gražintiną jiems gyvenamąjį namą, kuriame gyvena nuomininkai.

Kita vertus, minėtų paieškų konkretus rezultatas priklauso ne nuo idealaus įstatymų leidėjo, bet nuo politinės daugumos parlamente tam tikrame valstybės gyvavimo etape. Prisiminkime, kad restitucinė reforma mūsų šalyje nebuvo nuosekli, nes ją vykdė skirtingų tikslų siekusios politinės jėgos, todėl viešojo ir privataus *interesų derinimo* rezultatai Lietuvos teisėje restitucijos laikotarpiu kito.

Teismų praktika nuosavybės teisių atkūrimo srityje buvo analizuojama siekiant nustatyti viešojo intereso turinį ir išsiaiškinti, kokie argumentai naudojami viešojo ar privataus intereso naudai.

Kokie teismų argumentai *viešojo ir privataus interesų sankirtoje* pagrindžia *prioriteto teikiamą viešajam interesui*?

Pagrindiniai argumentai, lemiantys viešojo intereso pirmenybę prieš privatų interesą nuosavybės teisių atkūrimo bylose yra ginamo objekto reikšmė visuomenei, jo ypatingas teisinis režimas. Teismai gana nuosekliai laikosi nuostatos, jog tai, kad valstybinės reikšmės miškai pagal Konstituciją išimtinė nuosavybės teise priklauso Lietuvos Respublikai, reiškia, kad valstybės institucijos, atkuriant nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, negali priimti jokių sprendimų, kuriais remiantis minėti objektai iš valstybės nuosavybės pereitų privačion nuosavybėn. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad teisinių reikalavimų senatis nėra absoliuti: ji netaikoma tais atvejais, kai reiškiami reikalavimai, susiję su ypatingų vertybių gynimu, ir tai lemia, kad ginamų ypatingų vertybių svarba nusveria teisinio stabilumo siekį. Jei teismai nustatydavo, kad nuosavybės teisės buvo atkurtos

pažeidžiant imperatyvias įstatymų nuostatas, asmens teisių į nuosavybės objektą paprastai negindavo, o administracinius aktus, kuriais buvo atkurtos nuosavybės teisės į turtą, sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimo metu priskirtą valstybinės reikšmės miškams, panaikindavo. Akivaizdu, kad Konstitucijos 47 straipsnyje imperatyviai įtvirtintas ypatingas valstybei ir visuomenei svarbių objektų režimas yra svarbesnė vertybė už sąžiningo įgijėjo apsaugą arba senatį administraciniams reikalavimams pareikšti, nes priešingu atveju būtų įteisinta Konstitucijai prieštaraujanti teisinė padėtis. Žinoma, tai nereiškia, kad esant tokiai *sankirtai* visiškai ignoruojama privačių interesų apsauga. Tiesiog šiuo atveju nuosavybės teisių apsauga nėra absoliuti, neužtikrinamas jos išsaugojimas natūra, tačiau galima kitokia sąžiningo įgijėjo teisių apsauga, pavyzdžiui, kompensacijos išmokėjimas.

Teismai, vertindami viešojo ir privataus intereso santykį *pirmenybės* suteikimo vienam iš jų požiūriu, atsižvelgdami į bylos aplinkybes, kartu kalba ir apie ginamų vertybių bei poreikio užtikrinti tvirtus teisinius santykius *pusiausvyros* įvertinimą arba nustatymą. Teismai laikosi nuostatos, kad „nuosavybės teisių ribojimas gali būti pagrįstas (pateisinamas), jei yra numatytas įstatymu, siekia viešo intereso ir užtikrina *pusiausvyrą* tarp viešo intereso poreikių ir pagrindinių žmogaus teisių apsaugos reikalavimų“. Teismai nepateikia nei interesų pusiausvyros sąvokos aiškinimo, nei aiškios metodikos, kaip tą pusiausvyrą nustatyti. Vis dėlto galima manyti, kad interesų pusiausvyra reiškia pozityviojoje teisėje užfiksuotą darnią konkuruojančių viešųjų ir privačių interesų sistemos būseną. Nuosavybės teisių atkūrimo procese tai galima pailustruoti tokiu pavyzdžiu. Buvęs savininkas turi privatų interesą susigrąžinti turtą natūra, o valstybė ir visuomenė suinteresuota, kad turtas liktų valstybės nuosavybė arba panaudoti jį viešiesiems poreikiams tenkinti. Konstatuotina dviejų konkuruojančių interesų – privataus ir viešojo – sandūra. Nuosavybės teisių atkūrimo įstatyme tokia konkuruojančių viešųjų ir privačių interesų pusiausvyra užfiksuota teisės normose kaip sąlygos, kurioms esant grąžintinas nekilnojamasis turtas yra valstybės išperkamas. Beje, interesų pusiausvyra, kaip minėjau, priklauso ir nuo dominuojančių politinių jėgų valios dėl labai plačios legislatyvinės diskrecijos nuosavybės teisių atkūrimo srityje. Teismui beliktų įvertinti, kaip toli konfliktuojančius interesus apibrėžiančių juridinių faktų visuma nutolusi nuo atitinkamos pozityviojoje teisėje nustatytų interesų pusiausvyros ir, esant įstatymuose numatytiems teisiniams pagrindams, sprendimu ją atkurti.

Kokiais atvejais teismai *viešojo ir privataus interesų sankirtoje prioriteta teikia privačiam interesui?*

Taip pat kaip ir suteikiant *pirmenybę* viešajam interesui, teismai, priimdami sprendimą privataus intereso naudai, taip pat vertina ginamo objekto reikšmę visuomenei. Tik šiuo atveju sprendžiama, kad ginamas objektas yra ne toks reikšmingas visuomenei nei su ginamu

objektu susiję privatūs interesai. Pavyzdžiui, teismas nurodo, kad: „Duomenų, kad šis valstybinės reikšmės miškas yra priskirtas rezervatų, draustinių ir pan. teritorijų, turinčių išskirtinę reikšmę visuomenei, kategorijai nėra. Visa tai leidžia daryti išvadą, kad padaryto pažeidimo reikšmė ir mastas, viešojo intereso aspektu, nėra išskirtiniai bei ypatingai dideli“. Visuotinai žinoma, kad pagal Konstitucijos 47 str. valstybinės reikšmės miškai priklauso Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise. Nežiūrint į tai, vis dėlto teismai pripažįsta egzistuojant ypač svarbių ir reikšmingų aplinkybių, kurioms esant net ir išimtinė nuosavybės teise valstybei turintys priklausyti objektai, neteisėtai atitekę privatiems asmenims, ir toliau lieka privačioje nuosavybėje. Tokiu atveju argumentuojama, kad „buvo pažeista *pusiausvyra* tarp dviejų šioje byloje nagrinėjamų teisinių gėrių – poreikio visuomenės reikmėms išsaugoti teritoriją, kuriai yra nustatytas ypatingas teisinis režimas bei poreikio fiziniams asmenims sukurti bei nustatyti aiškiai ir nedviprasmiškai apibrėžtus ir stabilius teisinius santykius nuosavybės teisių atkūrimo srityje“. Taigi, konstatavus, kad *pusiausvyra* pažeista, būtų galima logiškai tikėtis, jog teismas sieks ją tam tikru būdu atkurti, tačiau iš tikrųjų tiesiog atsisakoma ginti viešąjį interesą, lyg ir paliekant pažeistos interesų pusiausvyros klausimą nuošalėje. Žinoma, atsisakymas ginti viešąjį interesą yra nuoseklus pirmenybės privačiam interesui suteikimo padarinys. Ši interesų pusiausvyros problema galėtų būti sprendžiama iš esmės keičiant arba tikslinant požiūrį į tai, ką gi iš tikrųjų nustato teismas interesams susikirtus. Kaip vienas iš galimų variantų, būtų galima pripažinti, kad teismai ne tik įvertina pozityviojoje teisėje užfiksuotą viešųjų ir privačių interesų pusiausvyrą, tačiau taikydami įstatymus realiame gyvenime vykdo vertybinį pasirinkimą tarp kelių teisinių gėrių, vadinasi, nustato pakitusią, kitokią, nei įstatymuose įtvirtinta, interesų *pusiausvyrą*. Tai leistų pripažinti, kad įstatymuose įtvirtinta interesų *pusiausvyra* laikui bėgant gali kisti, veikiama įvairių objektyvių veiksnių, pvz., stiprėjant teisėtiems asmenų lūkesčiams. Argumentavimas tokia kryptimi, esant sudėtingoms byloms, kai reikia išspręsti konkuruojančių viešųjų ir privačių interesų *sankirtos* klausimą, leistų kitaip pagrįsti atsisakymą ginti viešąjį interesą. Viešąjį interesą būtų atsisakoma ginti ne dėl to, kad buvo pažeista interesų *pusiausvyra* ir suteikta pirmenybė privačiam interesui, o dėl to, kad teisėtų lūkesčių ar kitų objektyvių veiksnių veikiama susiformavo nauja teismo nustatyta interesų pusiausvyra.

Prioriteto teikimas privačiam interesui, o pagal teismų vartojamą terminologiją kartais būtų tiksliau sakyti – teisėtiems lūkesčiams, nukrypstant nuo konstitucinio išimtinės nuosavybės režimo, grindžiamas teismo konstatuotų juridinių faktų visuma, pvz.: reikalavimas apginti viešąjį interesą pareikštas praleidus bendrą 10 metų ieškinio senaties terminą; valstybei išimtinė nuosavybės teise turintys priklausyti nuosavybės objektai atiteko privatiems asmenims dėl neteisėtų viešojo administravimo institucijų veiksmų; dabartiniai

turto savininkai yra sąžiningi įgijėjai, kurie nežinojo ir negalėjo žinoti apie viešojo administravimo institucijų sprendimų neteisėtumą ir kurių veiksmai neturėjo įtakos neteisėtų sprendimų priėmimui; privatiems asmenims atiteko sąlyginai nedidelis sklypas, kuris nėra priskirtas rezervatų, draustinių ir panašių teritorijų, turinčių išskirtinę reikšmę visuomenei, kategorijai. Teikiant pirmenybę privačiam interesui sudėtingose bylose, teismų sprendimų motyvuose ypatingas objektų konstitucinis statusas, deja, paprastai jau neminimas, nors prokurorai savo skundus argumentuoja taip pat ir Konstitucijos 47 straipsnio pažeidimu. Aptariamoje situacijoje, kai reikia nuspręsti, ar suteikti apsaugą privataus asmens teisėms, kurias jis įgijo iš neteisėtų viešojo administravimo institucijų aktų, teismai kartais pasitelkia ir *hipotetinės žalos testą*. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo doktriną, Konstitucijoje įtvirtintus teisingumo principą ir konstitucinių vertybių pusiausvyros imperatyvą, konstitucinius teisinio tikrumo ir teisinio saugumo bei įgytų teisių apsaugos reikalavimus, laikosi nuostatos, kad ypatingais atvejais galima ginti ir tokias teisei paklūsusio, įstatymų reikalavimų besilaikiusio, valstybe ir jos teise pasitikėjusio asmens įgytas teises, kylančias iš valdžios individualių teisės aktų, priimtų pažeidžiant teisės normas, kurių neapgynus šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų didesnę žalą nei toji, kurią šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų, jeigu minėtos teisės nebūtų visiškai arba iš dalies apsaugotos ir apgintos.

Teismų sprendimuose viešojo ir privataus intereso *sankirta* nagrinėjama *proporcingumo principo, racionalaus rezultato ir naudos kriterijaus* požiūriais. *Prioritetas* teikiamas privačiam interesui, jei nustatoma, kad siekis atkurti visuomenės poreikį į ginčo teritoriją, apsunkinant bei apribojant privataus asmens teises, neatitinka proporcingumo principo kriterijaus, ir konstatuojama, kad šia priemone nebus pasiektas racionalus rezultatas, iš kurio ir visuomenė, ir fizinis asmuo gaus protingą bei realiai apčiuopiamą naudą. Be to, teismai vertina, ar priimtų administracinių aktų panaikinimas tikėtinai nulemtų didesnes sąnaudas valstybei, tretiesiems suinteresuotiems asmenims, nei iš ginamo viešojo intereso kylanti nauda. Kita vertus, iš teismų sprendimų neaišku kaip teismai apskaičiuoja tą galimą naudą. Ir jeigu tarkim teismas nemato naudos iš viešojo intereso, kuri galėtų atsirasti iš karto po teismo sprendimo priėmimo, kodėl neturėtų būti žiūrima į tolimesnę perspektyvą. Viešojo intereso galimos naudos dydis yra fakto klausimas, todėl šioje vietoje būtų verta susimąstyti dėl atitinkamų sričių specialistų ekspertizės skyrimo. Įdomu tai, kad tokio pobūdžio teismų sprendimuose paminėti racionalaus rezultato ar naudos kriterijai taikomi ne tik teismo nustatytiems praeities faktams, bet ir nagrinėjant galimą alternatyvią įvykių eigą, jei teismo sprendimu būtų patenkintas prokuroro pareiškimas ir apgintas viešasis interesas. Galima įvykių eiga teismo sprendimų motyvuojamosiose dalyse išreiškiama tariamąja nuosaka ir

būsimoju laiku. Tai leidžia daryti išvadą, kad teismo svarstymai apie „racionalų rezultatą“, „protingą naudą“, „realiai apčiuopiamą naudą“ yra labiau hipotetinio pobūdžio, į ateitį nukreipti teiginiai, kurie atitinka tikrovę kaip tikimybinio pobūdžio išvados, nepasiekiančios akivaizdžių ir visiškai patvirtintų faktų lygmens.

Teismai prioritetą privatiems interesams teikia remdamiesi ir teisinio stabilumo argumentu. Teisinis stabilumas nebūtų užtikrintas, jei teisinių santykių subjektai neribotą laiką negalėtų būti tikri, kad dėl jų atžvilgiu priimtų administracinių aktų nebus inicijuojamas viešojo intereso gynimo procesas teisme. Nepateisinamai ilgas viešojo administravimo subjektų delsimas informuoti prokurorą apie galimus viešojo intereso pažeidimus galėtų lemti, kad prokuroras apie viešojo intereso pažeidimą sužinos praėjus daug laiko po atitinkamo administracinio akto priėmimo. Tokiu atveju galimybė kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą taptų beveik neribota laiko požiūriu, todėl būtina laikytis teisinės valstybės principo, kuris reikalauja užtikrinti tvirtus teisinius santykius.

Teismai, vertindami, ar pažeistas viešasis interesas konkrečioje byloje, atsižvelgia į padarytų imperatyviųjų teisės normų pažeidimo pobūdį ir mastą. Pasak Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, viešojo intereso nėra, jei administracinis aktas ginčijamas dėl techninio pobūdžio klaidos, kuri liečia tik kelių privačių asmenų interesus: „<...> šis ginčas iš esmės liečia ne teisingą teisės aktų įgyvendinimo užtikrinimą, kaip konstitucinę vertybę, reikšmingą visai visuomenei, kurią turėtų ginti prokuroras, o techninio pobūdžio klaidos pašalinimą, lėmusią viešojo administravimo subjekto akto galimą nepagrįstumą. Tai labiau disputas tarp viešojo administravimo subjekto ir privačių asmenų arba tarp privačių asmenų dėl teisės disponuoti atitinkamu žemės sklypu. Susiklosčiusi konfliktinė teisinė ir faktinė situacija turėtų būti sprendžiama pasitelkiant į pagalbą ne viešojo intereso institutą, kadangi šiuo atveju jo nėra“. Vadinasi, nereikšmingų techninio pobūdžio matavimo klaidų pašalinimas nepriklauso viešojo intereso gynimo sričiai, ypač jei tuo turėtų būti labiau suinteresuoti privatūs asmenys.

Tinkamas įstatymų vykdymas yra teisėtas visos visuomenės interesas. Tačiau įstatymų vykdymas ne visada susietas griežtais priešastingumo ryšiais kaip gamtos dėsniai. Praktinėje veikloje pasitaiko ir paradoksalių situacijų, kai viešojo administravimo srityje formaliai neteisėtų, nerūpestingų veiksmų rezultatas būna teisėtas ir laukiamas. Nagrinėjant teismų praktiką pastebėta, kad retokai, tačiau teismams tenka spręsti ir tokio pobūdžio bylas. Teismai argumentuoja, kad nėra viešojo intereso, jei atlikę faktinių bylos aplinkybių teisinę analizę nenustato, kad skundžiamais sprendimais buvo pažeisti konkrečių subjektų teisėti interesai į žemės sklypus arba kad ginčo žemės sklypai buvo suteikti neturinčiam teisės juos gauti asmeniui. Vien tik nustatytų administracinių procedūrų pažeidimas, neturėjęs įtakos priimto

administracinio akto teisėtumui ir pagrįstumui, negali būti ginamas teisiniu būdu kaip viešasis interesas. Savo valią dėl nuosavybės teisių atkūrimo tinkamai išreiškę asmenys neturi patirti neadekvačių neigiamų padarinių dėl įgaliotos vykdyti nuosavybės teisių atkūrimo procesą valstybės institucijos pareigūnų padarytų pažeidimų, jei, panaikinus administracinius aktus dėl pažeidimo ir pakartojus nuosavybės teisių atkūrimo procedūrą iš naujo, pretendams ir vėl būtų atkurtos nuosavybės teisės į tą pačią žemę. Tai rodo, kad teismų požiūris į viešojo intereso gynimą nėra paviršutiniškas ir formalus, atitinka pamatinius teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principus, o asmens teisėtiems interesams ir lūkesčiams teikiama *pirmenybė* prieš viešąjį interesą pašalinti nuosavybės teisių atkūrimo tvarkos pažeidimus, jeigu nagrinėjant bylą įrodoma, jog asmuo iš tikrųjų turėjo teisę atkurti nuosavybės teises. Aptariamam atveju, prioriteto teikimas asmens teisėtiems interesams ir lūkesčiams yra racionalus ir teisėtas požiūris, nes ne žmonės turi tarnauti valstybės institucijoms, bet valstybės institucijos turi tarnauti žmonėms. Kita vertus, visada reikėtų atsižvelgi ir į visuotinai pripažįstamą socialinio solidarumo principą, kuris, be kita ko, reikalauja iš asmenų prisiimti įvairius nepatogumus ir žalą, kurie atsiranda kaip normali gyvenimo visuomenėje pasekmė. Tik svarbu, kad asmenys nepatirtų neadekvačių neigiamų padarinių dėl valstybės institucijų padarytų pažeidimų, nes, vertinant padėtį proporcingumo principo požiūriu, būtų neteisinga iš nukentėjusiojo asmens reikalauti prisiimti žalos riziką arba neigiamus padarinius, kurie jam taptų pernelyg didele našta.